

Reasons For Not Realizing Value Transfer According to Teachers Opinions

Özcan EKİCİ, Dicle University, ORCID ID: 0000-0003-1191-3166

Abstract

Values are the characteristics that are accepted by society in general, have an effect on the behavior of the individual and provide social integrity. Societies want to transfer their values to new generations at the same time in order to ensure harmony among their members and to maintain the social order. If the values are not transferred, many social problems arise in society. Due to the emergence of many social problems today, the aim of this research is to determine the 'reasons for the lack of value transfer' in line with the views of teachers. This research is a descriptive study shaped by qualitative research. The study group of this research consists of 51 Social Studies teachers working in secondary schools in Diyarbakır city center. In order to obtain data in the research, an open-ended questionnaire developed by the researcher by consulting expert opinions was used. The data obtained at the end of the interview were analyzed by content analysis. As a result of the research, it has been concluded that the transfer of value does not occur due to negative examples in the media, changes in social structure, inability to adapt to technological developments, parents' involvement in working life, information does not turn into behavior, values are not given importance, insufficient education given at school and cultural assimilation. However, it has been concluded that in case of realization of value transfer, equality between individuals, peace in social life, cooperation between individuals, decrease in crime rate, tolerance to differences, increase in sense of responsibility, decrease in social problems and peace environment will be created. In addition, it has been concluded that value transfer can be realized through literary works, social life, learning with digital games, being a role model within the family, communication platforms, education at school, and being influenced by the social environment and mass media.

Keywords: Value, Value transfer, Value education

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 24, No 2, 2023
pp. 820-840
DOI
10.17679/inuefd.1299310

Article Type
Research Article

Received
18.05.2023

Accepted
20.08.2023

Suggested Citation

Ekici, Ö. (2023). Reasons for not realizing value transfer according to teachers opinions. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(2), 820-840. DOI: 10.17679/inuefd.1299310

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Social life emerged when people left their individual lives to live together. Because people needed a common life in order to live in safety and to meet their basic needs (shelter, clothing, food, education, etc.). In this life, people have formed common values accepted by the whole society over time. These values, which are accepted by the society, are the characteristics that are considered to be the most useful, the most correct, and the best. In order for individuals to be a part of a society, they must have these common values belonging to the society. At the same time, it is necessary for the continuation of social life, since individuals' having values belonging to the society ensures social order (Cice & Özgan, 2017; Coştu, 2009; Gömleksiz & Cüro, 2011; Sayın, 1993).

Yazıcı (2014) says that together with values, people will learn their position in society. It also states that values are used as a tool in judgments. Providing and maintaining social order is possible thanks to values. Because values serve as a tool of social control and pressure in society. In addition, values become a guide in the realization and love of social roles. Individuals learn appropriate behaviors and ideal thinking in society through values.

Values are not innate in the individual, but in the life process, the individual learns from social life. It is possible for the individual to learn the values fully in the development process and to exhibit behaviors in accordance with these values through education. Values education is included in school curricula so that students can become balanced, consistent, and healthy individuals who meet the expectations of society. With values education, it is aimed to reveal the good sides of children and to ensure the formation of the right thoughts in children (Borgohain & Gohain, 2022; Debbarma & Das, 2018; Sezer, 2021; Şam, 2015).

Purpose

Values are the features that are accepted by society in general and that hold the members of the society together. In order for individuals to be accepted by the society and for individuals to live together at the same time, all individuals in the society need to learn and transform values into behavior. If the values are not fully learned or internalized by the individuals, many different problems (violence against women and children, gender inequality, poverty, discrimination, racism, etc.) will arise in the society. Today, many of these problems are encountered and affected by societies. For this reason, the aim of the study is to determine the 'reasons for not realizing value transfer' in line with the opinions of teachers.

Method

This research is a descriptive study shaped by qualitative research. The study group of the research consists of 51 Social Studies teachers working in secondary schools in Diyarbakır city center. In order to obtain data in the research, an open-ended questionnaire developed by the researcher by consulting expert opinions was used.

Findings

It is seen that the participants gave different answers to the question "Do you think the transfer of value has taken place, why?" directed to the Social Studies teachers. While some of the teachers who expressed different opinions expressed 'yes' to this question, some of them

said 'no'. It is seen that the teachers who gave their opinions as 'yes' only expressed their opinions on the sub-themes of staying at the level of knowledge and negative role-model behaviors. It is seen that the teachers who stated "no" among the participants expressed their opinions on the sub-themes of increase in violence, insecurity, poverty, increase in crime rate, self-centered life, not tolerating differences, social depersonalization, behavioral problems, materiality in the foreground instead of moral values and unhappiness.

Discussion & Conclusion

As a result of the research, it has been concluded that the transfer of value does not occur due to negative examples in the media, changes in social structure, inability to adapt to technological developments, parents' involvement in working life, information does not turn into behavior, values are not given importance, insufficient education given at school and cultural assimilation. However, it has been concluded that in case of realization of value transfer, equality between individuals, peace in social life, cooperation between individuals, decrease in crime rate, tolerance to differences, increase in sense of responsibility, decrease in social problems and peace environment will be created. In addition, it has been concluded that value transfer can be realized through literary works, social life, learning with digital games, being a role model within the family, communication platforms, education at school, and being influenced by the social environment and mass media.

Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değer Aktarımının Gerçekleşmeme Nedenleri

Özcan EKİCİ, Dicle Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-1191-3166

Öz

Değerler toplumun geneli tarafından kabul edilen, bireyin davranışları üzerinde etkili olan ve toplumsal bütünlüğü sağlayan özelliklerdir. Toplumlar fertleri arasında uyumun sağlanabilmesi ve toplumsal düzenin devamı için değerlerini aynı zamanda yeni nesillere aktarmak isterler. Çünkü değerlerin aktarılmaması durumunda toplumda birçok sosyal sorun ortaya çıkar. Günümüzde birçok sosyal sorunun ortaya çıkması nedeniyle, bu araştırmanın amacı 'değer aktarımının gerçekleşmemesinin nedenlerini' öğretmen görüşleri doğrultusunda belirleyebilmektir. Bu araştırma nitel araştırma ile şekillenen betimsel bir çalışmadır. Bu araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır il merkezinde ortaokullarda görev yapan toplam 51 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin elde edilebilmesi için araştırmacı tarafından uzman görüşlerine başvurularak geliştirilen açık uçlu anket formu kullanılmıştır. Görüşme sonunda elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda değer aktarımının medyadaki olumsuz örnekler, toplumsal yapıdaki değişimler, teknolojik gelişmelere uyum sağlayamama, ebeveynlerin çalışma hayatında yer alması, bilgilerin davranışa dönüşmemesi, değerlere önem verilmemesi, okulda verilen eğitimin yetersizliği ve kültürel asimilasyonun etkisiyle gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte değer aktarımının gerçekleşmesi durumunda bireyler arasında eşitlik, toplumsal hayatta huzur, fertler arası iş birliği, suç oranının azalması, farklılıklara hoşgörü, sorumluluk duygusunda artma, toplumsal sorunlarda azalma ve barış ortamının oluşacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca değer aktarımının edebi eserler, toplumsal yaşam, dijital oyunlarla öğrenme, aile içi rol model olma, iletişim platformları, okuldaki eğitim yoluyla, sosyal çevreden etkilenme ve kitle iletişim araçları yoluyla gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değer Aktarımı, Değer Eğitimi

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 24, Sayı 2, 2023
ss. 820-840

DOI
10.17679/inuefd.1299310

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
18.05.2023

Kabul Tarihi
20.08.2023

Önerilen Atıf

Ekici, Ö. (2023). Öğretmen görüşleri doğrultusunda değer aktarımının gerçekleşmeme nedenleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 820-840. DOI: 10.17679/inuefd.1299310

Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değer Aktarımının Gerçekleşmemesinin Nedenleri

Toplumsal yaşam, insanların bir arada yaşamak için bireysel hayatlarını terk etmeleriyle ortaya çıkmıştır. Çünkü insanlar güven içinde yaşayabilmek ve temel ihtiyaçlarını (barınma, kıyafet, yiyecek, eğitim vb.) karşılayabilmek için müşterek bir yaşama ihtiyaç duymuşlardır. Bu yaşam içinde insanlar zamanla bütün toplumun kabul ettiği ortak değerler oluşturmuşlardır. Toplum tarafından kabul edilen bu değerler en yararlı, en doğru ve en iyi olduğu düşünülen özelliklerdir. Bireylerin toplumun bir parçası olabilmesi için de topluma ait bu ortak değerlere sahip olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda bireylerin topluma ait değerlere sahip olmaları toplumsal düzeni sağladığından, toplumsal yaşamın devamı içinde gereklidir (Cice & Özgan, 2017; Coştu, 2009; Gömleksiz & Cüro, 2011; Sayın, 1993).

Birey ve toplum açısından büyük önem arz eden değerler için yapılmış olan tanımlamalara bakıldığında; Demircioğlu ve Tokdemir (2008) değerleri, duyuşsal alan içerisinde yer alan eylem ve düşüncelerimizi etkileyen, aynı zamanda onlara yön verebilen zihinsel olgular olarak ifade etmektedirler. Kalita (2015) ise değerleri, birey ve toplum için iyi olan arzu edilen davranışlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Cice ve Özgan (2017) ise değerleri, maddi ve manevi bütün kültürel öğeleri içeren ve aynı zamanda yerel kültürle beraber evrensel nitelikteki özellikleri de içeren soyut kavramlar olarak ifade etmişlerdir. Bhutani, Pandey ve Kumar (2022) ise değerleri kişiyi doğru yola yönlendiren insan varlığının özü olarak belirtmektedirler. Yeşil ve Aydın (2007) ise değerleri bireyin herhangi bir olay ya da varlığa karşı tutumu ve vermiş olduğu önemi yansıtan, esas olarak kişinin benimsemesine dayalı ve bununla birlikte kişinin davranışlarına etki ederek yön verebilme gücüne sahip ahlaki, psikolojik, estetik ve sosyal boyutlu inanç ve düşünceler bütünü olarak tanımlamaktadır. Schwartz ve Bilsky (1987) ise değerleri, inançlar olarak ifade etmekle beraber değerleri; bütünüyle nesnel, hislerden arındırılmış düşünce niteliği taşımadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte değerler etkinlik kazanma durumunda ise duygularla içi içe geçmektedir. Çünkü değerler kişinin amaçları ve bu amaçlara ulaşmasında etkili olan davranış şekilleriyle ilişkilidir. Bu nedenle değerler, özgül durum ve eylemlerin üzerinde yer almaktadır. Örneğin aile içinde, okulda, iş ortamında, sosyal arkadaş çevresinde ya da bireyin tanımadığı kişiler ile olan ilişkilerinin tümünde itaatkarlık değeri geçerlidir. Aslında değerler olayların, insanların ve davranışların seçilmesini veya değişimini yönlendirebilen standartlar olarak vazife görürler (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000).

Ersoy (2018) sosyal yapının değerlerle örülü olduğunu belirtmektedir. Zira sosyal ilişkilerde fertlerin davranışlarına yön veren ve kişilerin önceliklerini değerlerin belirlediğini ifade etmektedir. Toplumda fertler arasındaki ilişkilerin değerlerle beraber şekillenip kalıplaşmasının sosyal yapıyı oluşturduğunu söylemektedir. Değerlerin kapsayıcı olması nedeniyle, değerler sosyal yapıdaki bütün fertlerin hayatını şekillendirmektedir. Ayrıca Yazıcı (2014), değerlerle beraber bireyin toplum içindeki konumunu öğreneceğini söyler. Aynı zamanda değerlerin yargılamalarda bir araç olarak kullanıldığını belirtir. Sosyal düzenin sağlanıp sürdürülebilmesi değerler sayesinde mümkündür. Çünkü değerler toplumda bir sosyal kontrol ve baskı aracı görevini gerçekleştirir. Bununla beraber değerler sosyal rollerin gerçekleştirilmesinde ve sevilmesinde bir rehber olur. Toplumdaki uygun davranışları ve ideal düşünmeyi bireyler değerler sayesinde öğrenir.

Değerler bireyde doğuştan var olmayıp, yaşamsal süreç içerisinde birey toplumsal hayattan öğrenir. Bireyin gelişim sürecinde değerleri tam olarak öğrenip, bu değerlere uygun

davranışlar sergilemesi ise eğitim yoluyla mümkündür. Okullarda öğrencilerin toplum beklentilerini karşılayan dengeli, tutarlı ve sağlıklı bir birey olabilmeleri için okul müfredatlarında değerler eğitime yer verilmektedir. Değerler eğitimiyle çocukların iyi taraflarının ortaya çıkması ve çocuklarda doğru düşüncelerin oluşmasının sağlanması hedeflenmektedir (Borghain & Gohain, 2022; Debbarma & Das, 2018; Sezer, 2021; Şam, 2015). Bahave (2016) ise değerler eğitiminin amacını:

- İnsanın bir bütün olarak iyileştirilmesine başlaması,
- İnsan yaşamına yönelik tutum ve iyileştirme oluşturma,
- Ulusal tarihimiz, kültürel mirasımız, anayasal haklarımız, ulusal bütünleşme, topluluk gelişimi ve toplum hakkında farkındalığı artırması,
- Ahlaki değerler ve bunların önemi ve rolü hakkında farkındalık yaratması ve geliştirmesi,
- Çeşitli canlı ve cansız organizmaları ve bunların çevre ile etkileşimlerini bilmesi olarak belirtmiştir.

Alanyazın incelendiğinde değer aktarımına yönelik olarak daha önce yapılan çalışmalara bakıldığında örgün eğitim sürecinde değerler eğitimiyle ilgili olarak (Akın & Öztürk, 2021; Arslan & Ulaş, 2021; Cice & Özgan, 2017; Demircioğlu & Tokdemir, 2008; Gömleksiz & Cüro, 2011; Gündoğan, 2020; Kamer & Şahin, 2021; Kaşkaya & Duran, 2017; Kaya & Akpınar, 2021; Kaya & Akpınar, 2022; Koçoğlu, 2017; Sallabaş, 2012; Sezer, 2021; Şam, 2015; Yaşar & Çengelci, 2012); değerlerin bireysel ve toplumsal açıdan değerlendirilmesine yönelik olarak (Bacanlı, Akgül & Akgül, 2017; Emiroğlu, 2017; Kahraman, 2015; Kılıç, 1998; Özbolat, 2012; Özcan, 2022 Özyürek & Aydın, 2021; Poyraz, 2011; Ulusoy, 2010; Uysal, 2008; Yazıcı, 2014) farklı birçok araştırma yapılmıştır. Değerler eğitimi ilgili eğitim öğretim sürecinde yapılan çalışmalarda okul yöneticileri, öğretmen, veli ve öğrenci olmak üzere farklı görüşlere başvurulmuştur.

Değerler toplumun geneli tarafından kabul edilen ve toplum fertlerini bir arada tutan özelliklerdir. Toplum tarafından bireylerin kabul edilmesi ve aynı zamanda bireylerin bir arada yaşayabilmesi için toplumdaki bütün fertlerin değerleri öğrenerek davranışa dönüştürmeleri gerekmektedir. Değerlerin fertler tarafından tam olarak öğrenilmemesi veya içselleştirilmemesi durumunda toplum içinde farklı (kadın ve çocuklara şiddet, cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk, ayrımcılık, ırkçılık vb.) birçok sorun ortaya çıkacaktır. Günümüzde bu sorunların birçoğuyla karşılaşmakta ve toplumlarda etkilenmektedir. Bu nedenle çalışmanın amacı 'değer aktarımının gerçekleşmemesinin nedenlerini' öğretmen görüşleri doğrultusunda belirleyebilmektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıda yer alan sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin "değer aktarımı" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre değer aktarımı gerçekleşmekte midir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre değer aktarımı neden gerçekleşmemektedir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre değer aktarımı toplumu nasıl etkilemektedir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre değer aktarımı nasıl gerçekleşebilir?

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırmayla şekillenen betimsel bir çalışmadır. Nitel araştırmanın temel amacı bireyi dikkate alıp onun duygularından faydalanarak toplumsal hayatı bütüncül bir parça olarak algılamak; aynı zamanda toplumda meydana gelen değişimlere ve ortaya çıkan

olaylara açıklamalar getirmektir. Ayrıca nitel araştırmada sosyal olayların olduğu çevre dikkate alınarak açıklamalar getirilmektedir (Hancock, 1998; Neumann, 2014 Özden & Saban, 2017; Yıldırım & Şimşek, 2011). Nitel betimsel çalışmalarda da olay ve olgular ilgili doğal verilere dayanılarak betimlemeler yapılır. Bireylerin düşünceleri dikkate alınarak olguların ne, nasıl ve nerede olduğu nitel betimsel çalışmalarda bilinmeye çalışılır (Nassaji, 2015; Sandelowski, 2000).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Diyarbakır il merkezinde bulunan ortaokullarda görev yapmakta olan toplam 51 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu amaçlı ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiş ve ortaokullarda görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri seçilmiştir. Sosyal Bilgiler eğitiminin farklı disiplinlerden faydalanması ve değer aktarımının sosyal bilgiler eğitimi açısından önemli olması nedeniyle Sosyal Bilgiler öğretmenleri katılımcı olarak tercih edilmiştir. Bu çalışmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin demografik özellikleri aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Çalışma Grubu	
		n	%
Cinsiyet	Kadın	27	53
	Erkek	24	47
Yaş	30 ve altı	4	8
	31-40 arası	30	60
	41 ve üstü	16	32
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	4	8
	6-10 yıl	28	55
	11-15 yıl	12	23
	16 ve üstü	7	14
Eğitim Düzeyi	Lisans	47	92
	Lisansüstü	4	8
Toplam		51	100

Tablo 1’de katılımcılara ait demografik özelliklere bakıldığında, öğretmenlerin cinsiyet bakımından %53’ünü kadınların %47’sini ise erkekler oluşturmaktadır. Tablo 1’de öğretmenlerin yaşına bakıldığında %8’i 30 yaş ve altı, %60’ı 31- 40 arası ve %32’si ise 41 ve üstü görülmektedir. Tablo 1’e mesleki kıdem açısından bakıldığında, öğretmenlerin %8’i 1-5 yıl, %55’i 6-10 yıl, %23’ü 11-15 yıl ve %14’ü 16 ve üstü olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeyleri açısından Tablo 1’ e bakıldığında, katılımcıların %92’si lisans ve %8’nin lisansüstü olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan açık uçlu anket formu kullanılmıştır. İki bölümden oluşan anket formunun birinci bölümünde formun nasıl doldurulacağına ilişkin yönerge ile öğretmenlerin demografik özelliklerini ortaya çıkaracak sorular yer almaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde ise

araştırmacı tarafından geliştirilip uzman görüşlerine başvurulduktan sonra değer aktarımının gerçekleşmeme nedenlerine ilişkin Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenebilmesi için beş sorudan oluşan açık uçlu anket formu hazırlanmıştır. Araştırmada öncelikli olarak kuramsal boyut oluşturulmuştur. Daha sonra araştırmacı anket formunda bulunan soruları alan taraması sonucunda hazırlanmış ve hazırlanan soruların çalışmanın amacına uygunluğuna ilişkin dört Sosyal Bilgiler eğitimi alan uzmanın görüşüne başvurmuştur. Araştırmacı uzman görüşlerine başvurarak açık uçlu anket formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Ayrıca veri toplama aracının ikinci bölümünde öğretmenlerin değer aktarımına yönelik zihinsel çağrışımlarını ortaya çıkarmak için “Değer aktarımı.....gibidir, çünkü.....” sorusu sorulup soru cümlesindeki boşlukları tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak doldurmaları ve yapmış oldukları metaforun yazılma gerekçesini belirtmeleri de istenmiştir. Bu araştırmada hazırlanan soruların kapsam geçerliliğini sağlamak için üç uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme soruları üzerinde gereken düzeltmeler yapılmış ve sorular uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Veri Analizi

Çalışmada, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer aktarımının gerçekleşmeme nedenlerine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılabilmesi için hazırlanan açık uçlu anket formu kullanılmıştır. Öğretmen görüşleri sonrası elde edilen verileri analiz edilebilmesi için içerik analizine başvurulmuştur. Katılımcılardan elde edilen bazı görüşler içerik analizinde yer verilmiştir. Analizi sürecinde elde edilmiş olan veriler, katılımcı öğretmenlerin belirtmiş olduğu görüşler incelenerek önce alt kodlara ulaşılmıştır. Alt kodlamalar yapılırken tüm görüşme formları (Katılımcı1) K1, K2, K3...gibi numaralandırılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtlardan birden fazla alt kodlamaya ulaşılabilirdiği için her bir alt kod için numara verilmiştir. Bütün kodlamalar (alt kodlamalar dahil) öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar dikkate alınarak kodlanmıştır. Alt tema kodlamalarından sonra, temalar tümevarımcı bir analizle oluşturulmuştur. Tüm alt kodlamalar, verilerin analiz sürecinde ara verilmeden gerçekleşmiştir. İki hafta temaların oluşturulması sonrası beklenilmiştir. Daha sonra ise katılımcılardan elde edilmiş olan veriler tekrardan kodlanmıştır. Böylece her iki kodlama sonucun da farklı bir sonucun ortaya çıkıp çıkmadığı kontrol edilmiştir. Verilerin güvenilirliği yapılan bu karşılaştırma ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Öğretmenlerin değer aktarımına yönelik zihinsel çağrışımlarını ortaya çıkarmak için, nitel veri analiz tekniklerinden metafor analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analiz sürecinde Saban, Koçbeker ve Saban (2006) tarafından alan yazına kazandırılan; adlandırma, eleme ve arıtma, derleme ve kategori geliştirme, geçerlik güvenilirlik sağlama, verileri bilgisayara aktarma aşamaları uygulanmıştır. Elde edilen veriler bu aşamalardan geçerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır (Saban, Koçbeker & Saban, 2006). Elde edilen metaforların kullanım durumları frekans (f) ve yüzde hesaplanarak belirlenen kategoriler altında Tablo 2’de verilmiştir. Nitel araştırma ile elde edilen verilerin güvenilirliğini belirlemek için kodlayıcılar arasındaki güvenliğe bakılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada elde edilen görüşlerin belirlenen temaları temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacının ve uzmanın, temalarda yer alması gereken görüşlere ilişkin değerlendirmeleri karşılaştırılarak “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilmiştir. Daha sonra Miles ve Huberman’ın (1994) güvenilirlik formülünden [Güvenirlik=Görüş birliği/ (görüş

birliği + görüş ayrılığı)] yararlanılmıştır. Bu araştırmada iki kodlayıcı tarafından yapılan kodlamalar arasındaki tutarlığı gösteren güvenilirlik oranı %92 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin değer aktarımına yönelik görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca bulgularda yer alan veriler, ilgili programlar yardımıyla şekillendirilerek açıklanmıştır.

Tablo 2.

Değer aktarımına yönelik ileri sürülen Metaforlar

Kategoriler	Metaforlar	f	%	
Toplumsal hayatın devamı olarak değer aktarımı	<ul style="list-style-type: none"> • Kültürel Miras (5) • Gelenek Görenek (2) • Sorumluluk • Çevre • Kıyafet 	<ul style="list-style-type: none"> • Aile (4) • İnsan (3) • Dil (2) • Sözlü Edebiyat • Atasözleri 	21	41
Yaşamsal etki olarak değer aktarımı	<ul style="list-style-type: none"> • Su (3) • Tohum • Gıda • İlaç • Güneş • Sevgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ayna (3) • Toplum (2) • Kan Tansferi • Bebek • Hayat • Dağın Zirvesi 	17	33
Kapsayıcı temelli değer aktarımı	<ul style="list-style-type: none"> • Ağaç (3) • Nehir • Kelebeğin Albenisi • Okuma Yazma • Buz • Çiğ 	<ul style="list-style-type: none"> • Kumbara • DNA • Yolcu • Terbiye • Ağaçlandırma 	13	26
Toplam		51	100	

Yapılan araştırma için Tablo 2.'ye bakıldığında öğretmen adaylarının 51 adet geçerli metafor oluşturduğu görölmektedir. Oluşturulan bu metaforların üç ayrı kavramsal kategoride toplandığı görölmektedir. Kategorilere bakıldığında, toplumsal hayatın devamı olarak değer aktarımı (%41) kategorisinin en çok metafor alan kategori olduğu görölmektedir. Bu kategori sonrası yaşamsal etki olarak değer aktarımı (%33) ve kapsayıcı temelli değer aktarımı (%26) kategorileri sırasıyla yer almaktadır. Toplumsal hayatın devamı olarak değer aktarımı kategorisinde öğretmenler tarafından üretilmiş olan kültürel miras (5), aile (4), insan (3), gelenek görenek (2), dil (2), sorumluluk, çevre, kıyafet, sözlü edebiyat ve atasözleri metaforları yer almaktadır. Yaşamsal etki olarak değer aktarımı kategorisinde öğretmenler tarafından üretilmiş olan su (3), ayna (3), toplum (2), tohum, gıda, ilaç, güneş, sevgi, kan tansferi, bebek, hayat, dağın zirvesi metaforları yer almaktadır. Kapsayıcı temelli değer aktarımı kategorisinde öğretmenler tarafından üretilmiş olan ağaç (3), nehir, kelebeğin albenisi, okuma yazma, buz, çiğ, kumbara, dna, yolcu, terbiye, ağaçlandırma metaforları yer almaktadır.

Değer aktarımı metaforlarına ilişkin bazı Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ait görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Değer aktarımı aileye benzer. Çünkü aile nasıl kendini koruyarak ve çocuk sahibi olarak neslini devam ettiriyorsa, değerlerde toplumun devamı için önemlidir.” (K7)

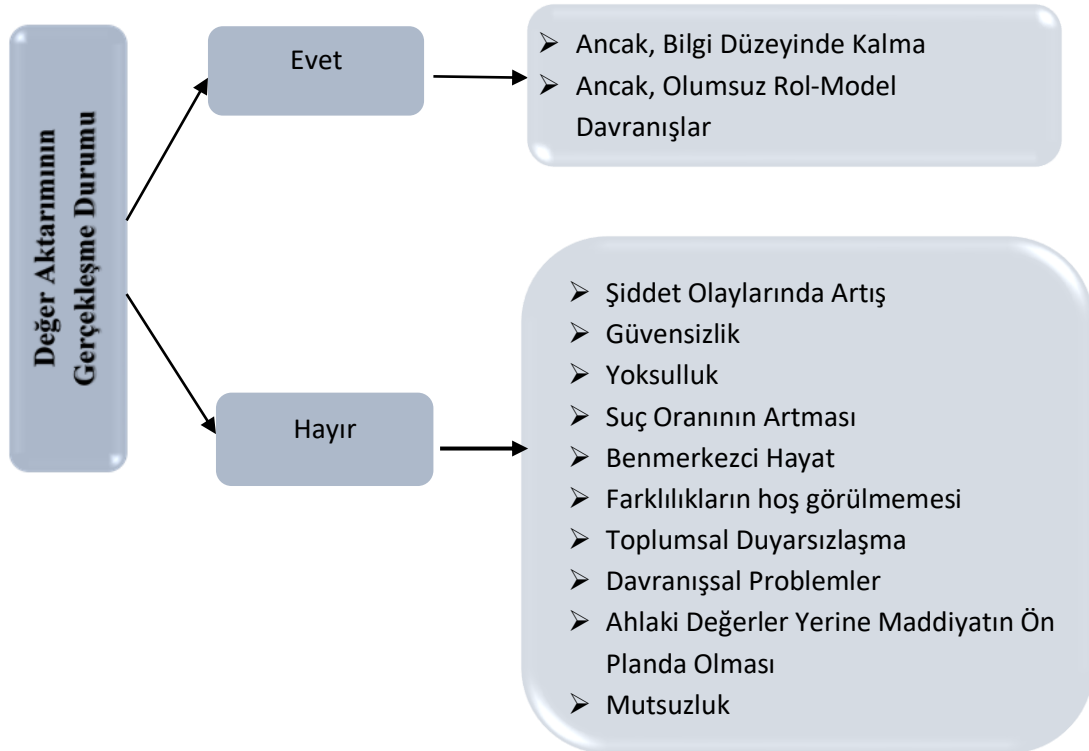
“Değer aktarımı ağaçlandırmaya benzer. Çünkü ne kadar çok ağaç ekerseniz o kadar büyük bir ormana sahip olursunuz”(K18)

“Değer aktarımı suya benzer. Çünkü susuz bir canlı hayat olmayacağına göre, değersizde bir toplumda var olamaz ve yok olur.”(K21)

Değer aktarımına ilişkin öğretmenler farklı metaforlar üretmişlerdir. Bu metaforlar toplumsal hayatın devamı olarak değer aktarımı, yaşamsal etki olarak değer aktarımı ve kapsayıcı temelli değer aktarımı olarak üç ayrı kategoride toplanmıştır. Öğretmenlerin üretmiş olduğu metaforlarla değer aktarımının toplumun bütün fertler için geçerli olduğu için kapsayıcı nitelikte olduğu, aynı zamanda bireylerin hayatını etkilediğini ve bu etkilenme ile toplumsal hayatın devamında da etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Değer aktarımının gerçekleşme durumuna ilişkin görüşler

Değer aktarımının gerçekleşmesine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla katılımcılara “Değer aktarımının gerçekleştiğini düşünüyor musunuz, neden?” sorusu sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, bu soruya vermiş oldukları yanıtlar sonucu elde edilen verilere Şekil 1’de yer verilmiştir.

Şekil 1. Değer aktarımının gerçekleşme durumuna ilişkin görüşler

Şekil 1’e bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yöneltilen “Değer aktarımının gerçekleştiğini düşünüyor musunuz, neden?” sorusuna katılımcılar birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Farklı görüş bildiren öğretmenlerden bir kısmı bu soruya ‘evet’ diye görüş bildirirken, bir kısmı ise ‘ hayır’ diye görüş bildirmişlerdir. Şekil 1 incelendiğinde ‘evet’ diye

görüş bildiren öğretmenlerin ancak bilgi düzeyinde kalma ve olumsuz rol-model davranışlar alt temalarına yönelik görüş bildirdikleri görülmektedir. Katılımcılardan ‘hayır’ diye görüş bildiren öğretmenlerin şiddet olaylarında artış, güvensizlik, yoksulluk, suç oranının artması, benmerkezci hayat, farklılıkların hoş görülmemesi, toplumsal duyarsızlaşma, davranışsal problemleri, ahlaki değerler yerine maddiyatın ön planda olması ve mutsuzluk alt temalarına yönelik görüş bildirdikleri görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Değer aktarımının gerçekleştiğini düşünüyor musunuz, neden?” şeklinde sorulmuş olan soruya ilişkin vermiş oldukları yanıtlardan, bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Hayır kesinlikle düşünmüyorum, çünkü değerler öğrenciler tarafından tam olarak öğrenilmiyor.” (K14)

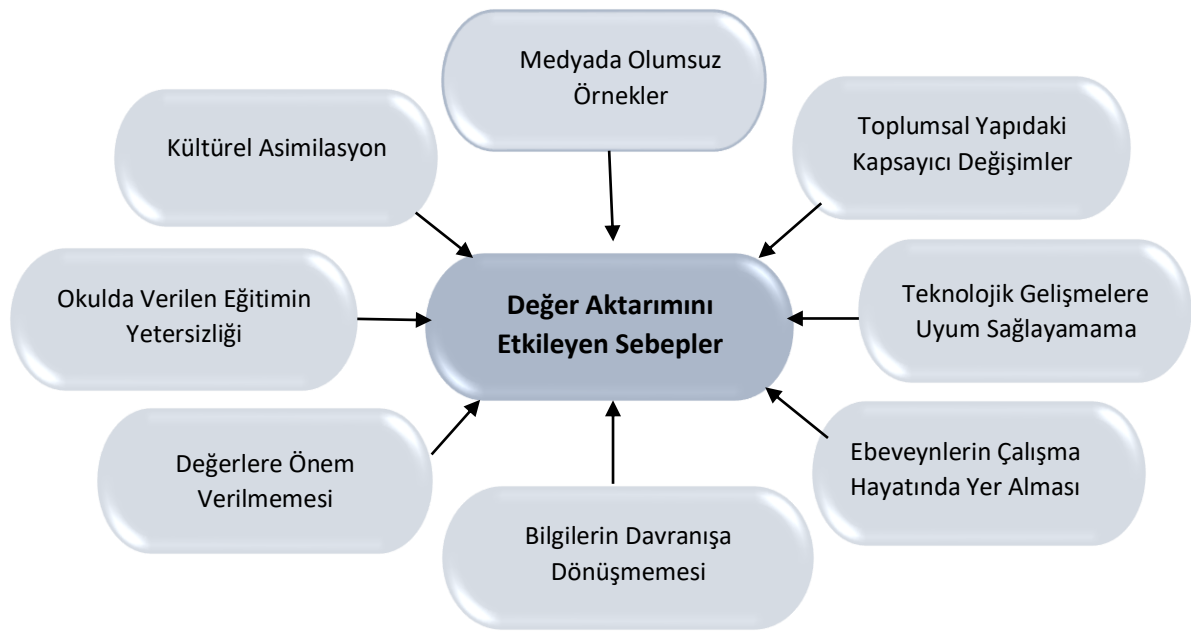
“Ben değer aktarımının gerçekleştiğini düşünüyorum. Fakat toplumda çok kötü örneklerle karşılaşılıyor. Bu durumda kişiyi olumsuz etkiliyor.” (K41)

“Hayır düşünmüyorum. Çünkü çevremize baktığımızda, haberleri izlediğimizde ciddi manada suç olaylarıyla karşılaşılıyor. Her geçen gün bu olaylar katlanarak artıyor. Eğer gerçekten insanlar değerlere sahip olsalardı, bu kadar şiddet bu kadar cinayet gerçekleşir miydi? Kesinlikle olmazdı. Maalesef değerlerimiz yok olmuş durumda.” (K48)

Çalışma grubunda yer alan öğretmenler değer aktarımının gerçekleşme durumu ile ilgili farklı cevaplar vermişlerdir. Değer aktarımının gerçekleşmesine ilişkin ‘evet’ diyen katılımcılar her ne kadar olumlu görüş bildirseler de alt temalarda (bilgi düzeyinde kalma ve olumsuz rol-model davranışlar) olumsuz görüş bildirmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden ‘hayır’ diyenler ise, bireyi ve toplumu etkileyen farklı sorun ya da olumsuzlukların değer aktarımının gerçekleşmediğini gösterdiğini belirtmişlerdir.

Değer aktarımının neden gerçekleşmediğine ilişkin görüşler

Değer aktarımının gerçekleşmemesinin nedenlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla katılımcılara “Değer aktarımı neden gerçekleşmemektedir, açıklayınız?” sorusu sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, bu soruya vermiş oldukları yanıtlar sonucu elde edilen verilere Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2. Değer aktarımını etkileyen sebeplere ilişkin görüşler

Şekil 2' ye bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yöneltilen “Değer aktarımı neden gerçekleşmemektedir?” sorusuna katılımcılar birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Katılımcı öğretmenler bu soruya medyada olumsuz örnekler, toplumsal yapıdaki değişimler, teknolojik gelişmelere uyum sağlayamama, ebeveynlerin çalışma hayatında yer alması, bilgilerin davranışa dönüşmemesi, değerlere önem verilmemesi, okulda verilen eğitimin yetersizliği ve kültürel asimilasyon olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Değer aktarımı neden gerçekleşmemektedir?” şeklinde sorulmuş olan soruya ilişkin vermiş oldukları yanıtlardan, bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Bence en önemli etken aile. Günümüzde maalesef ailede hem anne hem de baba çalışıyor. Gün boyu çalışan aile büyükleri eve gelince çocuklarına zaman ayıramıyorlar. Çocuklarla ilgilenemeyen aileler hem sevgiden çocukları mahrum bırakıyorlar ve hem de bizi biz yapan değerlerimizi çocuklarımıza öğretmiyorlar. Çocuklarda çevreden ne öğrendiyse maalesef öyle yetişiyor.” (K4)

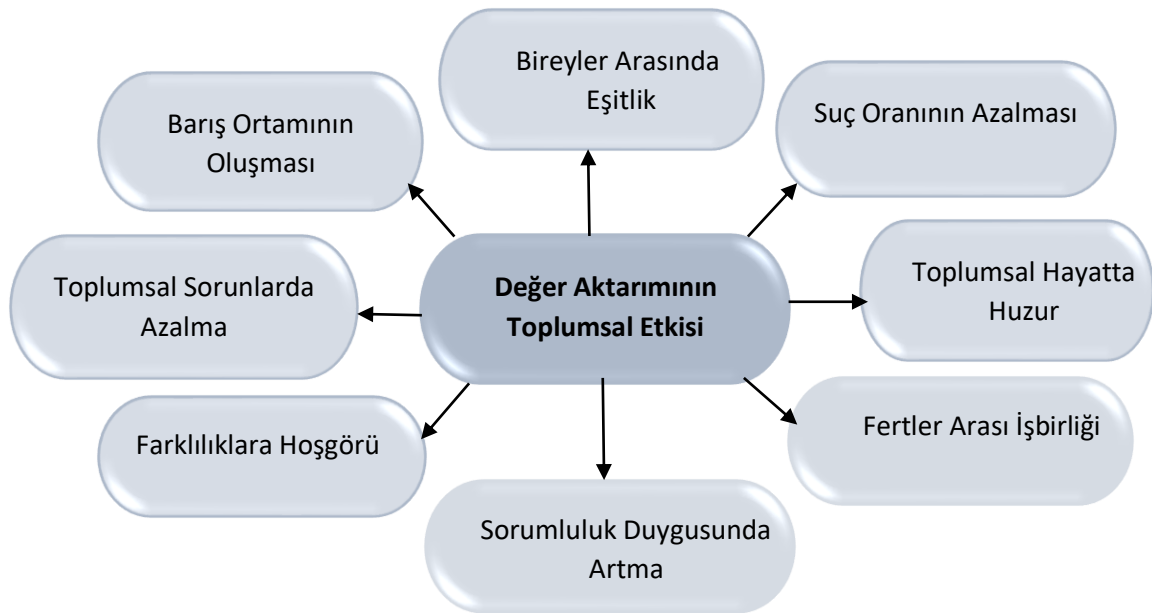
“Değer aktarımı istenildiği şekilde okullarda çocuklara aktarılamıyor. Sınıflar kalabalık, süre yetersiz, öğretmen konuyu yetiştirme derdinde, bazı öğretmenler tam olarak nasıl öğreteceklerini bilmiyorlar ve uygulamalarla pekiştirme olmayınca öğrenciler öğrendikleri değerleri davranışlarına dönüştüremiyorlar.” (K12)

“Televizyondaki programlar bizi çok etkiliyor, birçok program resmen değerlerimizi yok ediyor. Birçok programda yer alan şiddet, aldatmacalar, bencilce söylemler resmen çocukları kuşatmış ve değerleri yok ediyor.” (K44)

Çalışma grubunda yer alan öğretmenler değer aktarımının gerçekleşmesini etkileyen nedenlere ilişkin olarak farklı görüşler bildirmişlerdir. Katılımcılara göre toplumsal hayatta ebeveynlerin çalışması, okulda verilen eğitimin yeterli olmaması ve aynı zamanda çocukların medyada yer alan programlardan etkilenmesi değer aktarımının gerçekleşmesini olumsuz etkilemektedir.

Değer aktarımının topluma etkisine ilişkin görüşler

Değer aktarımının topluma etkisine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla katılımcılara “Sizce değer aktarımı toplumu nasıl etkilemektedir?” sorusu sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, bu soruya vermiş oldukları yanıtlar sonucu elde edilen verilere Şekil 3’te yer verilmiştir.

Şekil 3. Değer aktarımının toplumsal etkisine ilişkin görüşler

Şekil 3’e bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yöneltilen “Sizce değer aktarımı toplumu nasıl etkilemektedir?” sorusuna katılımcılar birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Öğretmenlere bu soruya bireyler arasında eşitlik, toplumsal hayatta huzur, fertler arası iş birliği, suç oranının azalması, farklılıklara hoşgörü, sorumluluk duygusunda artma, toplumsal sorunlarda azalma ve barış ortamının oluşması olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Sizce değer aktarımı toplumu nasıl etkilemektedir?” şeklinde sorulmuş olan soruya ilişkin vermiş oldukları yanıtlardan, bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Değerleri toplumun temelidir. Değer aktarımı gerçekleşmezse, eğer toplumda güvensizlik ortamı oluşur ve şiddet olayları artar.” (K9)

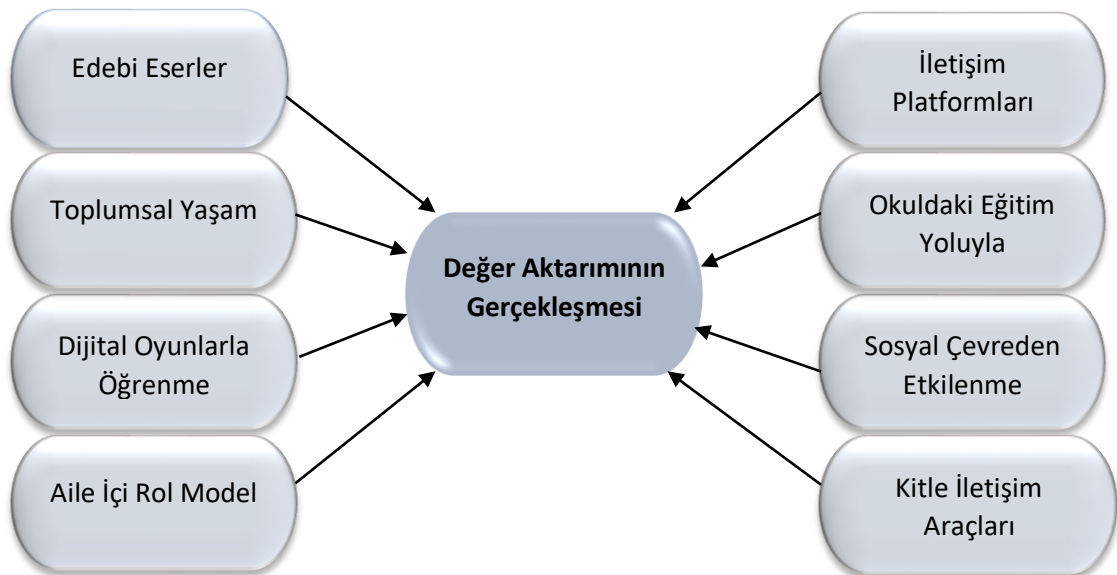
“Toplumlar değerlerle ayakta kalır. Değerlerle beraber tüm toplumsal sorunlarda çözülür.” (K32)

“Değersiz bir toplum var olamaz. Bu yüzden değerler bütün toplumlar için geçerlidir. Değerlerle beraber toplumsal huzur olur, yoksa toplumda barıştan bahsedilemez.”(K33)

Çalışma grubunda yer alan öğretmenler değer aktarımının toplumsal etkisine ilişkin olarak farklı görüşler bildirmişlerdir. Değer aktarımının gerçekleşmesi durumunda toplumun pozitif yönde etkileneceğini ve toplumsal hayatta huzur olmasıyla beraber, suç oranlarında da azalma olacağını belirtmişlerdir. Katılımcılara göre değer aktarımı ile beraber toplumda barış ortamının oluşması, sosyal sorunlarında azalmasını sağlayacaktır

Değer aktarımının gerçekleşme biçimine ilişkin görüşler

Değer aktarımının gerçekleşme biçimine ilişkin, öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla katılımcılara “Sizce bireylere değere aktarımı nasıl gerçekleşmektedir?” sorusu sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, bu soruya vermiş oldukları yanıtlar sonucu elde edilen verilere Şekil 4’te yer verilmiştir.

Şekil 4. Değer aktarımının gerçekleşme biçimine ilişkin görüş

Şekil 4.’e bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yöneltilen “Sizce bireylere değere aktarımı nasıl gerçekleşmektedir?” sorusuna katılımcılar birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Katılımcı öğretmenler bu soruya edebi eserler, toplumsal yaşam, dijital oyunlarla öğrenme, aile içi rol model, iletişim platformları, okuldaki eğitim yoluyla, sosyal çevreden etkilenme ve kitle iletişim araçları olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Sizce bireylere değere aktarımı nasıl gerçekleşmektedir?” şeklinde sorulmuş olan soruya ilişkin vermiş oldukları yanıtlardan, bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“İnsanlar değerleri küçüklükten itibaren aileden öğrenmektedirler. Aile içindeki tutum ve davranışlar örnek teşkil ettiğinden, değerlerin aktarımı da ailede gerçekleşir.”(17)

“Günümüzde çocuklar değerleri dizilerden ve filmlerden öğrenmekte. Dışarı çıkmayan çocuklar sadece tv izlemekte. Aynı zamanda telefondaki oyunlarda çocuklarımızı ciddi manada etkilemektedir.”(K39)

“Çocuklar değerleri, birçok şeyde olduğu gibi arkadaş çevresinde öğrenmekte. Öğrenilen bilgiler çoğu zaman sosyal çevrede kabul görmüyor. Bu nedenle sosyal çevre değer aktarımında bence çok önem arz ediyor.”(K45)

Çalışma grubunda yer alan öğretmenler değer aktarımı ile ilgili tek bir alt temada ortak fikir belirtmeyip, farklı alt temalarda değer aktarımının gerçekleştiğini belirtmişler. Bazı katılımcılar değer aktarımının bireyin ilk dünyaya geldiği ve sosyalleştiği ailede kabul ederken; bazı katılımcılar çocukların okul sürecinde; bazı katılımcılar ise toplumsal yaşam ve bireyin sosyal çevresinin değer aktarımında etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar değer aktarımının gerçekleşmesinde, bireylerin günümüzde sıkça kullandıkları kitle iletişim araçları, dijital oyunlar ve iletişim platformlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Değer aktarımına ilişkin katılımcı öğretmenlerin oluşturmuş oldukları metaforlar incelendiğinde, öğretmenlerin değer aktarımına yönelik farklı algıları olduğu ve bu metaforların toplumsal hayatın devamı olarak değer aktarımı, yaşamsal etki olarak değer aktarımı ve kapsayıcı temelli değer aktarımı olarak üç ayrı kategoride toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Değer aktarımı ile ilgili yapılan metaforlarla, değerlerin hem toplumsal hem de bireysel hayat açısından önem arz ettiği görülmektedir. Değerler topluma düzen verip, toplumda istikrarı sağlamasıyla sosyal bütünleşme gerçekleşmektedir. Sosyal bütünleşmenin kalıcı olabilmesi değerlerin yeni nesillere aktarılmasıyla mümkündür(Emiroğlu, 2017; Özbolet, 2012; Kaşkaya ve Duran, 2017). Aynı zamanda topluma ait değerlerin bireyler tarafından öğrenilmesi, bireylerin olumsuz davranışlarını da engellemektedir (Akar, 2017). Böylece birey sosyal ilişkilerinde uyumlu bir fert olarak toplumun parçası olacaktır.

Değer Aktarımının gerçekleşme durumuna ilişkin ulaşılan sonuçlara bakıldığında, öğretmenlerin bir kısmı değer aktarımının gerçekleşmesine ‘evet’ derken bir kısmı da ‘hayır’ diyerek gerçekleşmediğini ifade etmişlerdir. Değer aktarımına ‘evet’ diye görüş bildiren öğretmenler aynı zamanda değerlerin bilgi düzeyinde kaldığını ve değer aktarımının olumsuz rol-model davranışlardan etkilendiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan ‘hayır diye görüş bildiren öğretmenlere göre ise şiddet olaylarında artış, güvensizlik, yoksulluk, suç oranının artması, benmerkezci hayat, farklılıkların hoş görülmemesi, toplumsal duyarsızlaşma, davranışsal problemler, ahlaki değerler yerine maddiyatın ön planda olması ve mutsuzluğun değer aktarımının gerçekleşmediğini gösterdiğini belirtmişlerdir. Değer aktarımının gerçekleşmemesi toplumda birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Göz’ e (2014) göre değerlerine sahip çıkmayıp ve bununla beraber değerlerini yeni nesillere aktarmayan toplumlarda büyük sosyal çalkantılar yaşandığını belirtmektedir. Yine Şam’ın (2015) bugün var olan toplumsal sorunların temel sebeplerinin toplumda, okulda ve ailede yaşanan değer yitimi olarak belirtmesi, araştırmada elde edilen sonuçlarla örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca bu sonucu destekler nitelikte; Kahraman’a (2015) göre değerler, toplumsal ve bireysel hayatı düzenlediğinden, bir toplumda bireylerin davranışlarını düzenleyecek belirli kuralların olmaması durumunda ahlaksızlık, köksüzlük, boşluk ve kaosların ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Ancak sosyal

sorunların ortadan kalkıp toplumsal bütünlüğün sağlanması bireylerin toplumsal değerleri öğrenip davranışa dönüştürmesiyle mümkündür (Bakaç, 2013; Göz, 2014). Toplumda birçok sosyal sorunun olması, değer aktarımının gerçekleşmemesinden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Değer aktarımının gerçekleşmesini etkileyen nedenlere ilişkin elde edilen sonuçlara bakıldığında, öğretmenlere göre değer aktarımı medyadaki olumsuz örnekler, toplumsal yapıdaki değişimler, teknolojik gelişmelere uyum sağlayamama, ebeveynlerin çalışma hayatında yer alması, bilgilerin davranışa dönüşmemesi, değerlere önem verilmemesi, okulda verilen eğitimin yetersizliği ve kültürel asimilasyonun etkisiyle gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır. Günümüzdeki bilgi ve teknolojinin hızlı gelişmesi bireyler ve toplumlar arasında etkileşimi arttırmış ve bu durum toplumsal değişimlere neden olmuştur. Aynı zamanda teknolojik ve ekonomik gelişmeler küreselleşmeyi beraberinde getirmiştir. Küreselleşmeyle beraber güçlü batı kültürleri diğer kültürleri hegemonyasına altına almaya başlamıştır. Bu durum etki altındaki topluluklardaki değer algılarını da etkilemiştir (Aktel, 2001; Bozkurt, 2019; Kaya & Aydemir, 2011, Tatlılıoğlu & Demirel, 2020; Wittmann, 2014). Ayrıca teknolojik gelişmeler ile beraber medya bireylerin hayatında daha fazla yer almaya başlamıştır. Medyanın bireyin davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmasıyla, bireyler medyadan etkilenecek değerler hakkında yanlış bilgiye sahip olabilmektedirler. Aynı zamanda televizyonda yer alan programların birçoğunun bireysel ve toplumsal yaşamı deforme edici etkisiyle değerler önemini kaybettiği söylenebilir. (Arslan, 2004; Ekici & Yılmaz, 2022; Palabıyıkoglu, 1997; Solmaz, Tekin, Herzem & Demir, 2013; Şahin & Ekici, 2019)

Değer aktarımının toplumu etkilemesine ilişkin ulaşılan sonuçlara bakıldığında, öğretmenlere göre değer aktarımının gerçekleşmesi durumunda bireyler arasında eşitlik, toplumsal hayatta huzur, fertler arası iş birliği, suç oranının azalması, farklılıklara hoşgörü, sorumluluk duygusunda artma, toplumsal sorunlarda azalma ve barış ortamının oluşacağı sonucuna ulaşılmıştır. Değerler bireyde davranış değişikliğine yol açtığı için, toplum tarafından istenmeyen davranışlar birey tarafından yapılmaz. Bu nedenle toplumsal değerleri benimseyen kişi, topluma uygun davranacaktır. Toplum içinde barışın olması, fertlerin birbirine karşı hoşgörülü davranması ve suç oranının azalması için değerlerin bireyler tarafından içselleştirilmesi gerekmektedir (Bakaç, 2013; Göz, 2014; Kahraman, 2015; Yazıcı, 2014). Bununla birlikte değerler sayesinde birey toplumsallaşır ve toplum beklentilerini karşılayan ideal insan olur. Bu yüzden değer aktarımı tüm toplumlar için önemlidir. Kalita (2015) bireyler arasında ve toplumda uyumun sağlanması, barış içinde yaşanabilmesi ve yaşam kalitesinin artırılıp sürdürülebilir hale getirilebilmesi için doğruluk, barış sevgi gibi temel değerlerin insanlara öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda iyi insanların yetişebilmesi için bireye temel değerlerin aktarılması gerektiğini ifade etmiştir.

Değer aktarımının nasıl gerçekleşebileceğine ilişkin ulaşılan sonuçlar bakıldığında, öğretmenlere göre değer aktarımının edebi eserler, toplumsal yaşam, dijital oyunlarla öğrenme, aile içi rol model olma, iletişim platformları, okuldaki eğitim yoluyla, sosyal çevreden etkilenme ve kitle iletişim araçları yoluyla gerçekleşebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Birey değerleri öğrenmeyi öncelikli olarak yetişmiş olduğu aileden başlayıp daha sonra okul sürecinde ve sosyal yaşamında öğrenmektedir. Bu nedenle bireyin gelişim süreçleri dikkate alınarak değerlerin doğru bir şekilde bireye kazandırılması gerekmektedir. Bireyin belirli bir düzeyde ailesinden öğrenmiş olduğu değerleri, birey eğitim vasıtasıyla tam olarak benimseyebilir (Emiroğlu, 2017; Gömlüksiz & Cüro, 2011). Bu nedenle eğitim sürecinde fertlere, sadece psiko-motor ve bilişsel kazanımlar

verilmemelidir. Öğrencilerin değerleri tam olarak kavrayıp öğrenebilmeleri için, değerler eğitimi okullarda etkili ve sistematik olarak yapılmalıdır (Fidan, 2009). Bhave'ye (2016) göre okullarda değer eğitimi uygulanarak öğretmen ve öğrencilerin insan ilişkileri, yaratıcılık ve iyi tutumları geliştirilebilir. Ayrıca öğrencilerde sağlıklı bir duygusal gelişimin olabilmesi ve ahlaki davranışların gelişip öğrencilerin sosyalleşme bilmesi için okullarda değer eğitimi gereklidir. Bununla beraber okulda verilen değer eğitiminin kalıcı hale gelebilmesi için çevre ve aile tarafından desteklenmesi gerekmektedir(Gömlüksiz & Cüro, 2011).

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde; değer aktarımının gerçekleşebilmesi için eğitim sürecinde bilgiye yönelik değil uygulamalara ağırlık verilmesi gerektiği, aynı zamanda çocuğun değerleri öğrenip davranışa dönüştürme ve kalıcılığın sağlanması için okul aile işbirliğinde etkili iletişim (bilgi, takip ve geri dönüt vb. faaliyetler için) içinde olup ortak etkinlikler düzenlenebileceği ve ayrıca medya da değerler eğitimine yönelik olarak eğitici yayınların daha çok yer almasının değer aktarımının gerçekleşmesinde etkili olacağı gibi önerilerde bulunabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonundan (tarih: 27.08.2020 - sayı no: 81791) etik izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Akar, Y. (2017). Dil öğretiminde sosyal değerlerin aktarımı. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 3(1), 104-115. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjcss/issue/30960/337215>
- Akın, Z. & Öztürk, E. (2021). Değer eğitimi sürecinde okul – aile işbirliği: bir nitel çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 73-112. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1695484>
- Aktel, M. (2001). Küreselleşme süreci ve etki alanları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 193-202. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195121>
- Arslan, A. (2004). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-12. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/ijhs/article/view/162>
- Arslan, A. & Ulaş, A. H. (2021). Değer odaklı aile eğitim programına yönelik ebeveynlerin çocuklarının kazanmalarını istedikleri kök değerlerin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 63-78. DOI: 10.38015/sbyy.857482
- Bacanlı, H. , Akgül, İ. & Akgül, A. (2017). Kişilerin değer tercihleri ile değer örüntüleri arasındaki farkı ortaya koymaya yönelik bir çalışma: “Değer Sosyometrisi Tekniği” . *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (34), 61-85. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/37287/43049>
- Bakaç, E. (2013). Toplumsal değerlere yönelik algı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 303-309.
- Bhave, B.B. (2016). Role of school & teacher in promoting value education through positive psychology. *Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies (SRJIS)*. May-June 2016, Vol-3/24, p.2288-2294. ISSN: 2278-8808 <http://www.srjis.com/pages/pdfFiles/146892392232.%20bhalchandra.pdf>
- Bhutani, B., Pandey, L. & Kumar, H. (2022). Role of teachers and curriculum in inculcating values among elementary school students. *International Research Journal Of Educational Psychology*, 6 (1), 1-8. <https://www.irjep.in/index.php/IRJEP/article/view/51>
- Borgohain, B., & Gohain, J. (2022). An analysis on inculcation of value education in educational curriculum and the role of teachers in imparting values among students. *International Journal of Health Sciences*, 6(2), 5599–5605. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS2.6381>
- Bozkurt, V. (2019). Küreselleşme ve kültür. İçinde M. Özben (Edit.). *Kültür ve Toplum*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları
- Cice, Y & Özgan, H. (2017). Değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin okul çalışma ekibinin görüşleri. *Ekev Akademi Dergisi*, 21 (70), 101-120. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/71367/1147547>
- Coştu, Y. (2009). Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(2), 117-140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/daad/issue/4498/61953>
- Debbarma, D. & Das, J. (2018). Inevitability and relevance of value based education in today's society for the auspicious and prosperous future: an introspection. *International Journal of Research and Analytical Reviews*, 5, 974-978. http://ijrar.com/upload_issue/ijrar_issue_20542310.pdf
- Demircioğlu, İ. H. & Tokdemir, M.A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29185/312508>
- Ekici, Ö. & Yılmaz, F. (2022). Vicdan bilincinin bireyler arasında güven duygusu oluşumundaki rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 167-182. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/74787/1202958>
- Emiroğlu, B. (2017). Değerler eğitiminin gençlerin sağlıklı sosyalleşmelerine etkisi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 2(3), 115-126. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijoeec/issue/33838/374671>

- Ersoy, E. (2018). Sosyolojide değerler ve değer araştırmaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (56), 356- 366. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/values-in-sociology-and-value-studies.pdf>
- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2 (2), 1-18. <https://keg.aku.edu.tr/arsiv/c2s2/c2s2m1.pdf>
- Fidan, N. K. (2013). Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi: nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (3), 361-388. DOI : 10.9761/JASSS796
- Gömleksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 95-134. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/1299>
- Göz, K. (2014). Toplumsal değerler bağlamında yaşama hürriyeti. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 85-101
- Gündoğan, A. (2020). Sınıf Öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değer eğitiminin gerekliliği ve Hayat Bilgisi dersi bağlamında işlevselliği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8 (2), 599-628. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/enad/issue/54160/732581>
- Hancock, B. (1998). Trent focus for research and development in primary health care: an introduction to qualitative research. Trent Focus Group
- Kahraman, B. (2015). Toplumsal yapının işleyişinde değerler ve değer rölativizmi. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 1-12 http://www.ekosad.net/FileUpload/ep939088/File/1-bayram_kahraman_toplumsal_yapinin_isleyisinde_degerler_ve_deger_relativizmi.pdf
- Kalita, K. (2015). Need of Value Education and a Teacher's Role, *International Journal of Social Science and Humanities Research*, Vol. 3, Issue 4, pp: (566-571). <https://www.researchpublish.com/upload/book/Need%20of%20Value%20Education-2563.pdf>
- Kamer, S. T. & Şahin, M. (2021). Değerlere ve değerler eğitime ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50 (230), 725-744. DOI: 10.37669/milliegitim.705356
- Kaşkaya, A. & Duran, T. (2017). İlkokul Türkçe ders kitaplarının değer aktarımı açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 417-441. DOI: 10.24315/trkefd.303978
- Kaya, F. & Akpınar, E. (2021). İlköğretim öğrencilerinin özgürlük değerine ilişkin tutumları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 578-602. DOI: 10.17679/inuefd.856671
- Kaya, F. & Akpınar, E. (2022). İlköğretim öğrencilerinin eşitlik değerine ilişkin tutumları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0 (42), 1-30. DOI: 10.14520/adyusbd.1170295
- Kaya, M. & Aydemir, C. (2011). Küreselleşmenin tarihsel gelişimi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 14-36. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duiibfd/issue/32247/357875>
- Kılıç, R. (1998). Olgü ve değer problemi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 355-402. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auifd/issue/71617/1152574>
- Koçoğlu, E. (2017). Kültürel değerlerle sosyal bilgiler eğitimi. İçinde R. Sever, M. Aydın ve E. Koçoğlu (Edt.). *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi
- Kuşdil E. & Kağıtçıbaşı. Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45), 59-76 <https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320000000m000233.pdf>
- Nassaji, H. (2015). Qualitative and descriptive research: Data type versus data analysis. *Language Teaching Research*, 19(2), 129-132. DOI: 10.1177/1362168815572747
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar: 1. Cilt*. S. Özge (Çev.). (7. Baskı). Ankara: Yayınodası.
- Özbolat, A. (2012). Değerleri küreselleşme sürecinden değerlendirmek. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (24), 147-167. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29176/312435>

- Özcan, U. (2022) Sosyolojide toplumsal değer ve norm kavramlarına yeniden bir bakış. *Sosyologca*, 23, 19-31. <https://sosyologca.org/files/sosyologca/065e8a44-da9c-4ac8-b50e-b7e48b24a5a7.pdf>
- Özden, M. & Saban, A. (2017). Nitel araştırmalarda paradigma ve teorik temeller. İçinde A.Saban & A. Ersoy (Edt). *Eğitimde nitel Araştırmalar Desenleri*. Ankara: Anı yayınları
- Özyürek, A. & Aydın, A. (2021). Kırsalda ve kentte yaşayan kadınların aile değerlerinin karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19 (41), 313-350. DOI: 10.34234/ded.899968
- Palabıyıklıoğlu, R. (1997). Medya ve şiddet. *Kriz Dergisi*, 5, 123-126. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/596021>
- Poyraz, H. (2011). Değerler nasıl oluşur?. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 61 – 71. http://kalemacademy.com/Cms_Data/Sites/KalemAcademy/Files/KalemAcademyRepository/sayilar/Sayi1_02DegerlerNasilOlusur.pdf
- Saban, A., Koçbeker, B. N., & Saban, A. (2006). An investigation of the concept of teacher among prospective teachers through metaphor analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 6(2)
- Sallabaş, M. (2012). Ömer Seyfettin hikâyelerinin türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), 59-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19552/208453>
- Sandelowski, M. (2000). Focus on research methods: Whatever happened to qualitative description? *Research in Nursing and Health*, 23(4), 334-340. [https://doi.org/10.1002/1098-240X\(200008\)23:4<334::AID-NUR9>3.0.CO;2-G](https://doi.org/10.1002/1098-240X(200008)23:4<334::AID-NUR9>3.0.CO;2-G)
- Sayın, Ö. (1993). Toplumsal yaşam ve toplumsal yapı. *Sosyoloji dergisi*, 4, 1-17 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/593129>
- Schwartz, S.H. & Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(3), 550-562. DOI:10.1037/0022-3514.53.3.550
- Sezer, Ş. (2021). Ortaokullarda Değerler Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri: *Bir Durum Çalışması*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19 (41), 171-205. DOI: 10.34234/ded.837709
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. & Demir, M. (2013). İnternet ve sosyal medya kullanımı üzerine bir uygulama. *Selçuk İletişim*, 7 (4), 23-32. <https://www.acarindex.com/pdf/acarindex-3139-3281.pdf>
- Şahin, İ., F., & Ekici, Ö. (2019). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin perspektifinde ortaokullarda vatandaşlık eğitiminde yaşanan sorunlar. *Tarih Okulu Dergisi*, 39, 85-116. Doi: 10.14225/Joh1524
- Şam, E. A. (2015). Değerler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Science*, 3 (4), 47 -63. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jedus/issue/16127/168719>
- Tatlılıoğlu, K. & Demirel, N. (2020). Küreselleşme sürecinde birey ve toplum ilişkisinin değerler bağlamında değerlendirilmesi. İçinde İ.Toy (Ed.). *Değerler İnşası Referans Değerler, Kurumlar, Kişiler*. İstanbul: Tasam Yayınları
- Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi: davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1) , 32-51. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30225/326336>
- Uysal, E. (2008). Çağımızda değer kaymalarının doğurduğu sonuçlar ve etik kimliğin korunması. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 67-79 https://dergipark.org.tr/tr/pub/uluifd/issue/13484/162906#article_cite
- Wittmann, V. (2014). World society and globalisation. *Journal for Multicultural Education*, 8 (3), 193-205. DOI 10.1108/JME-05-2014-0021
- Yaşar, Ş. & Çengelci, T. (2016). Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 2012 (9), 1-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijoess/issue/8533/105946>

- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (1) , 209-223. DOI: 10.18069/fusbed.10221
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11, 2, 65-84.
- Yıldırım, A & Şimşek, H (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.(8.Baskı) Ankara: Seçkin.

İletişim/Correspondence

Dr.Öğr.Üyesi Özcan EKİCİ,
ozcan44@hotmail.com